

Woord vooraf. Ik zie, ik zie wat jij niet ziet.

Latijn is een taal: niemand die hieraan twijfelt. Maar in het verleden leek de didactiek er toch vooral van uit te gaan dat de studie van het Latijn fundamenteel verschillend is van die van andere talen. De pendel beweegt nu onmiskenbaar in de andere richting, die van de toenadering tussen de oude talen en de moderne-vreemde-talendidactiek. Zo is de toepassing van inzichten uit de MVT-didactiek in het domein van de klassieke voorwerp van recente en komende nascholingen of congressen (UGent 2013, KUL/Kortenberg 2017, München 2017). In het buitenland vinden her en der experimenten plaats met het gebruik van gesproken Latijn in de klas. En een blik in de nieuwe Vlaamse handboeken Latijn voor de onderbouw zegt genoeg. Leerplancommissies en methodemakers hebben over het muurtje bij de MVT gekeken: grammaticale oefenstof wordt meer dan vroeger aangeboden in inhoudelijk 'authentieke' contexten, woordenschat dient niet enkel te worden gememoriseerd via saaie lijsten maar moet (of mag?) ook in context worden ingeoefend.

Latijn is een taal – maar lees je een Latijnse tekst dan zoals je Frans of Engels leest? Wellicht zal geen enkele leerling op deze vraag bevestigend antwoorden. Decennia-oude leerplandoelen, talrijke vakdidactische publicaties en hoopgevende nieuwe ontwikkelingen in handboeken ten spijt, wordt Latijn *lezen* in de didactische praktijk nog altijd zeer sterk vereenzelvigd met Latijn *vertalen*. Dit is opmerkelijk, als we bedenken dat lezen binnen het kwartet vaardigheden (spreken, schrijven, luisteren, lezen) de belangrijkste, zo niet enige vaardigheid is waarin leraren Latijn hun leerlingen willen trainen. Weinigen zullen de eerste algemene doelstelling van het vak – “Teksten begrijpen naar vorm en inhoud” – in vraag stellen. In de praktijk echter lijkt ‘begrijpen’ vooral als ‘vertalen’ te worden geïnterpreteerd en ‘vorm’ als ‘grammaticale vorm’.

In voorliggend boek biedt Kristien Hulstaert een alternatief, door lezen en begrijpen te koppelen aan *zien*. Hiermee levert ze een niet geringe bijdrage aan de klassieke-talendidactiek in Vlaanderen. Dat lezen en zien onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden, komt in de hier voorgestelde leesmethode op verschillende manieren tot uiting. Er is het theoretische kader van de positionele methode, die Wim Verbaal al ruim een decennium toepast aan de UGent. De methode vertrekt van de premisse dat achter elke Latijnse zin een vast patroon van inhoudelijke posities schuilgaat. Deze posities kunnen, maar moeten niet samenvallen met syntactische functies: in dit spanningsveld ontstaat literatuur. Vanuit deze invalshoek wordt de Latijnse auteur een regisseur die zorgvuldig heeft nagedacht over het decor, de positie van zijn spelers en de precieze opeenvolging van de gebeurtenissen. De lezende leerling wordt een filmkijker. Op die manier houdt ‘begrijpen naar vorm’ veel meer in dan wijzen en naamvallen verklaren of stijlfiguren benoemen. Leerlingen krijgen inzicht in principes van woordvolgorde en ervaren ook dat het Latijn geen onveranderlijk, monolithisch, ‘dood’ gegeven is, maar een levende *taal*, die in de loop van de geschiedenis talrijke veranderingen heeft ondergaan.

Visualiseren is iets dat leerlingen moeten leren, en wel vanaf de eerste graad. Zowel in dit boek als op de bijhorende website biedt Kristien Hulstaert praktijkvoorbeelden en oefenmateriaal om leerlingen te leren verwoorden wat ze zien. ‘Zien’ wordt in dit boek ook naar voor geschoven als alternatief voor horen. Een Romeins lezer was in de meeste gevallen ook een luisteraar. Omdat hedendaagse lezers deze auditieve ondersteuning moeten missen, gaan zowel de leesvaardigheid als het leesplezier erop vooruit als de te lezen Latijnse teksten in *cola* of syntactische-semantiche eenheden worden geschikt. Zo biedt de visuele vormgeving van de tekst de lezer een hulp die de auditieve ondersteuning van de antieke luisteraar benadert. Dit stelt de lezer in staat om zijn eigen mentale representatie sta voor stap, gedachte per gedachte vorm te geven. Het idee is niet nieuw:

zoals Kristien Hulstaert in deel 2 aantoont, kunnen we op vlak van vreemde-talendidactiek best nog veel leren van de Romeinen zelf.

Ik zie, ik zie wat jij niet ziet: uiteraard brengt deze andere aanpak, zeker in het begin, voor leraren en leerlingen onzekerheden met zich mee. Er kan onenigheid ontstaan bij het bepalen van de positie van woorden of woordgroepen - zie het hoofdstuk 'Lang leve het debat in de klas'. Dat hierover discussie ontstaat, betekent wel dat leerlingen Latijnse woord(groep)en direct – dus zonder de omweg van een vertaling – in een mentaal beeld hebben omgezet, en dat ze dit beeld in hun voorkennis hebben geïntegreerd. Met die terugkoppeling naar het eigen kennisbestand is de belangrijkste voorwaarde tot tekstbegrip vervuld (zie ook de bijdrage van Annemieke van der Plaat in *Didactica Classica Gandensia* 51).

Tweede mogelijke onzekerheid: *moeten we dit nu óók allemaal aanleren, terwijl de leerlingen sowieso al veel minder syntactische baggage hebben dan vroeger en we aan grammatica dus veel meer tijd moeten besteden?* Misschien zal het rendement hoger worden als we 'meer' vervangen door 'anders'. Als we leerlingen uitgangen leren zien als 'signalen' die aangeven wat iets of iemand in de zin doet eerder dan als abstracte gegevens (voorbeelden: zie Deel 1, 1.3.3) . Als we in de lessen Latijn iets minder aandacht gaan besteden aan het formuleren van Nederlandse zinnen en iets meer aan de eigenheid van de Latijnse taal. Haast onvermijdelijk komen we dan ook tot de conclusie dat het jammer is, en onnodig, om leerlingen in het aanvangsonderricht het contact met authentieke Latijnse taaluitingen te onthouden. *Wil de echte Livius nu opstaan?*, vraagt Kristien Hulstaert zich terecht af.

Veel leesplezier gewenst.

Katja De Herdt